

Lausunto 21.5.2025

Eduskunta
Sivistysvaliokunta

Asia: HE 31/2025 Hallituksen esitys eduskunnalle opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalan virastouudistusta koskevaksi lainsäädännöksi

Saavutettavuuskirjasto Celia kiittää kutsusta tulla kuulluksi koskien opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalan virastouudistusta koskevaa lainsäädäntöä.

Lausuntomme keskittyy keskeisiin näkökohtiin Saavutettavuuskirjasto Celian asemasta, nimestä ja ohjaustarpeesta, tehtävistä, Pistekirjoituksen neuvottelukunnasta ja yhteistyöstä.

Opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalan virastouudistusta koskevasta lakiesityksestä annettiin määräaikaan 31.1.2025 mennessä lausuntopalautteita 175 kappaletta. Näistä 58 otti kantaa Saavutettavuuskirjasto Celiaa koskeviin asioihin. Lausunnoissa toistuivat samat teemat. Lähes poikkeuksetta Celian maininneet lausujat olivat huolissaan haavoittuvassa asemassa olevien, eri-ikäisten lukemisesteisten henkilöiden palveluiden saatavuudesta jatkossa.

Celia kiittää kaikkia asiaan paneutuneita tahoja harkituista lausunnoista sekä valmistelijoita lausuntojen hyvästä huomioon ottamisesta lakiesityksen jatkovalmistelussa. Luonnokseen tehdyillä muutoksilla varmistetaan Saavutettavuuskirjasto Celian palvelujen löydettävyys ja jatkuvuus uudessa organisaatiossa.

Laki Kansallisarkistosta

Saavutettavuuskirjasto Celian asemasta ja nimestä

Lain 4 §:n mukaan ”Kansallisarkistossa on Saavutettavuuskirjasto Celia ja Varastokirjasto. Viraston muista toimintayksiköistä määrätään työjärjestyksessä.”

On tärkeää, että Saavutettavuuskirjasto Celian asemasta viraston organisaatiossa on säädetty lain tasolla saavutettavien kirjastopalveluiden löydettävyyden ja saatavuuden turvaamiseksi.

Saavutettavuuskirjasto Celian kiittää valmistelijoita myös siitä, että laissa käytetään nimitystä, jota tosiasiallisesti olisi tarpeen käyttää palvelujen järjestämisessä ja tarjoamisessa. Saavutettavuuskirjasto Celia -nimestä käy ilmi kyseessä olevan kirjastopalvelu ja että se liittyy lukemisesteisyyteen. Tuttu nimi turvaa myös sen, että Celian kansainvälisestäkin tunnustettu asiantuntijuus saavutettavassa julkaisemisessa on jatkossakin löydettävissä.

Koska Kansallisarkiston tehtävänä on valmistaa, välittää ja lainata saavutettavaa kirjastoaineistoa ja oppimateriaalia, olisi erittäin tärkeää varmistaa, että nämä viraston tehtävät saisivat ohjausta opetus- ja kulttuuriministeriöstä korkeakoulu- ja tiedepolitiikan lisäksi myös kulttuuripolitiikan ja opetuksen näkökulmista.

Pistekirjoituksen neuvottelukunta

Lain 5 §:n mukaan Kansallisarkiston yhteydessä toimii pistekirjoituksen neuvottelukunta, jonka tehtävänä on toimia pistekirjoituksen ja näkövammaisten henkilöiden oppimateriaalin asiantuntijaelimenä.

Neuvottelukunta on tarpeellinen, koska sokeiden, vaikeasti heikkonäköisten ja kuurosokeiden ihmisten ensisijainen luku- ja kirjoitustaidon väline on pistekirjoitus. Suomessa käyttöön otettavista pistemerkeistä linjaa nimenomaan Pistekirjoituksen neuvottelukunta. Pistekirjoituksen neuvottelukuntia on useissa länsimaissa. Pohjoismaissa ne toimivat valtion virastojen yhteydessä.

Laki Saavutettavuuskirjasto Celian palveluista

Saavutettavuuskirjasto Celian tehtävistä

On erittäin hyvä, että Saavutettavuuskirjasto Celian palveluista annetun lain säännökset palveluiden sisällöstä ja järjestämisestä säilyisivät esityksen mukaan sisällöltään samanlaisina kuin voimassa olevassa Saavutettavuuskirjasto Celiasta annetussa laissa. Asiantuntijatehtävän sisällyttäminen samaan lakiin palveluiden kanssa turvaa lukemisesteisten henkilöiden kirjastopalveluiden ja kognitiivisesti saavutettavien ja oppimista tukevien materiaalien ja kirjastoaineistojen kehittämisen. Saavutettavat kirjastopalvelut ovat merkityksellisiä vammaisten ja lukemisesteisten ihmisten sivistyksellisten oikeuksien ja erityistarpeiden kannalta.

Yhteistyö kirjastojen ja muiden toimijoiden kanssa

Hallituksen esitys alleviivaa yhteistyötarvetta muiden kirjastojen kanssa, mikä on keskeistä lukemisesteisten ihmisten sujuvan arjen ja hyvinvoinnin näkökulmasta. Nykyisellään Celialla on koko maan kattava palvelukumppanien verkosto, johon kuuluu noin 3 000 yleistä kirjastoa, koulua ja korkeakoulukirjastoa. Palvelukumppanuus tarkoittaa, että ihminen voi aloittaa palveluiden käytön omassa lähikirjastossaan, oppilaitoksessaan tai korkeakoulussaan.

Palvelukumppanien lisäksi Celialla on n. 1 200 yhteisöasiakasta, kuten päiväkoteja, hoiva-alan toimijoita sekä vankiloita, jotka välittävät saavutettavia kirjastoaineistoja omille lukemisesteisille asiakkailleen.

Lopuksi

Lukeminen on vaikeaa ainakin puolelle miljoonalle suomalaiselle muun muassa oppimiseen, näköön ja ikään liittyvistä syistä. Saavutettavuuskirjasto Celian toiminnan tavoitteena on tehdä lukemisesta ja oppimisesta yhdenvertaisempaa kaikille ihmisille, jotka eivät sairauden tai vamman aiheuttaman lukemisesteen vuoksi voi lukea painettua tekstiä.

Sivistyshallinto 2030 -hankkeen hengessä ja virastojen velvollisuuksien lisääntyessä virastorakenteen uudistaminen on järkevää. Vaikka Saavutettavuuskirjasto Celia on suoriutunut lakisäätelistä tehtävistään kiitettävästi, toiminta osana suurempaa kokonaisuutta antaa synergisiä edellytyksiä toiminnan vaikuttavuuden kehittämiseksi.

Tunnistettuna Kansallisarkiston toimintayksikkönä Saavutettavuuskirjasto Celialla on jatkossa nykyistä paremmat mahdollisuudet toimia saavutettavien kirjastopalveluiden ja saavutettavan julkaisemisen tehtävissä sekä Suomessa, että kansainvälisesti.

Saavutettavuuskirjasto Celia

Minna von Zansen, johtaja

minna.vonzansen@celia.fi

0295 333 105

